

OPINIE SEPARATĂ

Fiind în principiu de acord cu Hotărîrea majorităţii Curţii Constituţionale, exprimată în Hotărîrea de interpretare de mai sus, nu pot subscrie opiniei majorităţii, fără a adăuga următoarele considerente.

1. Noţiunea teoretică de interpretare a actelor normative, în sensul larg al cuvîntului, Constituţia fiind actul normativ fundamental al ţării, este o activitate desfăşurată în scopul determinării exacte a înţelesului normei juridice, precum şi a aplicării ei corecte şi unitare la situaţiile de drept cărora le sînt incidente.

În efortul de a se desluşi înţelesul clar al normelor juridice, se impune ca toate metodele de interpretare legală (autentică): gramaticală logică, istorică,teleologică şi sistematică să fie aplicate în ansamblu şi în nici un caz izolat. Rezultatul interpretării numai atunci poate fi exact şi obiectiv, cînd este întemeiat pe îmbinarea acestora sau a unora dintre ele.

Pornind de la prevederile articolului 134 alineatul (1) din Constituţia Republicii Moldova, prin care Curtea Constituţională este legiferată ca unica autoritate de jurisdicţie constituţională în Republica Moldova, una din atribuţiile de bază ale căreia este interpretarea Constituţiei (articolul 135 alineatul (1) litera b), care se pronunţă prin hotărîre conform Codului Jurisdicţiei Constituţionale (articolul 62 litera b)), iar însăşi Hotărîrea Curţii Constituţionale este definitivă şi nu poate fi atacată (articolul 140 alineatul (2)), este evident ca interpretarea de către de către Curtea Constituţională a normelor constituţionale, le dă acestora o interpretare general-obligatorie.

În acest sens interpretarea articolului 93 alineatul (2) din Constituţie impune o interpretare bazată pe metoda teleologică, care obligă de a raporta prevederile articolului 93 alineatul (2) "Preşedintele este în drept, în cazul în care are obiecţii asupra unei legi, să o trimită, în termen de cel mult două săptămîni, spre reexaminare Parlamentului. În cazul în care Parlamentul îşi menţine hotărîrea adoptată anterior, Preşedintele promulgă legea", la scopul urmărit prin adoptarea lui.

2. Deci care este scopul alineatului (2) articolul 93 din Constituţie. Pentru a da un răspuns exact este necesar de a delimita alineatul (2) în două prevederi separate, fiecare avînd un scop distinct.

I. - Preşedintele este în drept, în cazul în care de cel mult două săptămîni, spre reexaminare Parlamentului. Este evident că prin formula dată Preşedintelui i se dă dreptul de veto, drept recunoscut şi pe larg practicat în statele contemporane. Cum este şi firesc, şeful statului trebuie să aibă posibilitatea de a examina legea şi de a-şi exercita rolul său de garant al respectării Constituţiei şi al bunei funcţionări a autorităţilor publice. De aceea Constituţia prin articolul 93 alineatul (2) investeşte Preşedintele Republicii Moldova cu dreptul ca înainte de promulgare să ceară o singură dată reexaminarea legii.

Reexaminarea poate fi cerută atît pentru toată legea în ansamblu, însă o aşa posibilitate este pur teoretică, avînd în vedere că întregul proces de legiure, fiecare fază a acestuia - iniţiativa legislativă, avizarea prealabilă de către comisiile de specialitate, şi nu numai, ale Parlamentului, avizarea de către Guvern, avizele unor experţi independenţi, în sfîrşit, examinarea în una sau două lecturi în Parlament aduc proiectului, şi trebuie să aducă, îmbunătăţiri atît cantitative cît şi calitative, conţinutul legii fiind în interesul societăţii şi corespunzînd întocmai Constituţiei. Totodată, în procesul de leguire, la toate fazele acestuia, urmează să fie cristalizate şi desigur consfinţite drepturile şi obligaţiile care revin fiecărei ramuri a puterii de stat - legislativă, executivă şi judiciară, şi factorilor de decizie. Anume procesul de leguire este prima mare fază în cadrul celei trei puteri din stat urmează să se manifeste ca trei puteri, care sînt nu numai şi nu în primul rînd, puteri separate, ci trei puteri care conlucrează şi trebuie să conlucreze armonios întru realizarea voinţei poporului.

Evident, cînd o asemenea conlucrare există, și Legea adoptată va fi o lege de înaltă calitate, o lege aplicabilă și eficientă, o lege în interesul societății. Însă, totuși, acceptînd ideea, de altfel, recunoscută de toată știința și practica dreptului, ca nici o lege nu poate fi absolut ideală, avînd în vedere complexitatea procesului de legiuire, este natural ca Președintele să aibă unele rezerve, unele obiecții și propuneri concrete întru îmbunătățirea calitativă a unui articol sau a unei părți din articol. În așa caz, cum este arătat în Hotărîrea Curții Constituționale, în procesul de legiuire intervine o nouă fază - reexaminarea. Reexaminarea este o fază nouă, o fază complementară, obligatorie pentru Parlament și procesul de adoptare a legii numai într-un singur caz - cînd Președintele are obiecții și remite legea spre examinare. Este natural ca reexaminarea, fiind o fază complementară, dar calitativ nouă și distinctă, își propria procedură, procedură deosebită de cea inițială - examinarea.

Și în acest caz urmează să definim, prin interpretare, a doua prevedere a articolului 93 alineatul (2).

II. - În cazul în care Parlamentul își menține hotărîrea adoptată anterior, Președintele promulgă legea. Anume întrebarea - cum își menține Parlamentul hotărîrea adoptată anterior și constituie obiectul principal al sesizării de interpretare prezentată Curții Constituționale.

În articolul 93 alineatul (2) se prevede doar menținerea hotărîrii. Este clar că modul de reexaminare urmează să fie făcut conform unei proceduri exacte și clare. Această procedură și era prevăzută în Regulamentul Parlamentului (aprobat prin Hotărîrea Parlamentului nr. 10-XIII din 31 martie 1994) articolul 80 al căreia prevede:

"Dacă Parlamentul validează hotărîrea adoptată anterior cu votul de 2/3 din numărul total al deputaților Președintele semnează legea".

Formularea existentă în Regulament, în opinia noastră este o formulă bine gîndită și argumentată, formula care garantează și apără dreptul Președintelui la veto. Acest Regulament este pînă în prezent documentul de bază prin care, conform articolului 64 din Constituție, Parlament și-a stabilit structura, organizarea și funcționarea sa, inclusiv procesul de adoptare a legilor reîntoarce spre reexaminare.

Deci în procesul de reexaminare urmează să fie aplicate prevederile articolului 80 din Regulament cu toate consecințele.

O altă interpretare pentru cazul dat a articolului 93 din Constituția decît o interpretare corelată cu prevederile articolului 80 din Regulament ar fi incompletă și incorectă din punctul de vedere al sensului politico-juridic al institutului de veto pasiv (relativ), garantat Președintelui prin prevederile articolului 93 din Constituție.

3. Dat fiind că orice interpretare a Curții Constituționale are efect nu numai pentru cazul dat, ci și pentru viitor e de menționat următoarele.

În noul Regulament al Parlamentului, fie păstrat actualul, sau cu unele modificări, care urmează să fie adoptat conform articolului 72 litera c) din Constituție prin lege organică, prevederea din actualul Regulament, prin care veto-ul pasiv al Președintelui poate fi depășit numai cu un număr de voturi mai mare, calificat, decît numărul de voturi necesar pentru adoptarea inițială, urmează să fie păstrată.

Dacă admitem cazul că Parlamentul poate să-și mențină hotărîrea cu același număr de voturi, ca și în timpul adoptării primare, așa cum cere articolul 74 din Constituție pentru diferite categorii de legi, atunci în mod obiectiv urmează să recunoaștem, că institutul "dreptul la veto", adică dreptul Președintelui Republicii Moldova de a reîntoarce legea, în cazul în care are obiecții asupra ei, spre examinare se denaturează și se reduce la zero, ceea ce nicidecum nu contribuie la

afirmarea principiului separării și colaborării puterilor în Republica Moldova, așa cum prevede articolul 6 din Constituție.

Firește, numărul de voturi, majoritatea prin care poate fi depășit votul pasiv al Președintelui, poate fi stabilit numai și numai de Parlament, el fiind, conform articolului 60 alineatul (1) din Constituție, organul reprezentativ suprem al poporului Republicii Moldova și unica autoritate legislativă a statului.

JUDECĂTORUL
CURȚII CONSTITUȚIONALE Nicolae Osmochescu